

Međunarodno tržište drvnih proizvoda u I polugodu 1983. g.

Prof. dr Dušan Oreščanin, dipl. ing.
Beograd

UDK 634.0.7

Primljeno: 20. kolovoza 1983.
Prihvaćeno: 31. kolovoza 1983.

Stručni rad

Sažetak

Predviđanja o oživljavanju svetske privrede u 1982. g. nisu se ostvarila. U industrijski razvijenim zemljama Zapada stopa rasta bruto-društvenog proizvoda bila je negativna. U jesen je dostignut najniži nivo recesije i pokazali su se znaci privrednog oživljavanja, najpre u SAD, a onda i u nekim drugim industrijski razvijenim zemljama. Jako oživljavanje stambene izgradnje u SAD-u i Velikoj Britaniji bilo je glavni generator rasta potrošnje piljene građe. To su iskoristili izvoznici, da u uslovima ranije smanjene proizvodnje povećaju cene iznad očekivanog nivoa. Izvesno oživljavanje potrošnje nameštaja, najpre u SAD, SR Nemačkoj i Velikoj Britaniji, dovelo je i do blagog rasta potrošnje građe lišćara. No zbog toga što su ponuda i potražnja za većinu sortimenata bile u ravnotežene, nije bilo osetnijih promena cena. Do oživljavanja je došlo i na tržištu šperploča i panel ploča. U I kvartalu cene celuloze su dostigle najniži nivo. Početkom II kvartala, zbog postepenog smanjenja zaliha, blago su povišene. Na tom nivou su ostale i u III kvartalu. Krajem I polugoda počele su rasti i cene papira.

Ključne riječi: ponuda i potražnja drvnih proizvoda — izgledi u međunarodnoj trgovini — piljena građa — drvene ploče — celuloza i papir.

INTERNATIONAL WOOD PRODUCTS MARKET IN THE FIRST HALF-YEAR 1983

Summary

Predictions about revival of world economy in 1982 did not come true. In the industrially developed countries of the West the rate of growth of the gross national product was negative. In autumn, the lowest recession level was recorded and indications of economical revival noticed, first in the US and then in the other industrially developed countries. Strong revival of housing construction in the US and Great Britain was a main generator of growth of sawn timber consumption. Exporters took advantage of it by increasing the prices above the expected level.

A certain revival in consumption of furniture, first in the US, West Germany and Great Britain, brought to slight growth in consumption of deciduous species. However, as the supply and demand for most assortments were balanced, there was no significant change in prices. Plywood and blockboard market recovered too. In the first quarter the price of woodpulp fell to the lowest level. Early in the second quarter, due to gradual reduction of stock the prices slightly increased and remained at that level in the third quarter. By the end of first half-year the prices of paper showed an upward tendency.

Key words: supply and demand of wood products — prospects in the international trade — sawn timber — wooden boards — pulp and paper (A.M.)

1. Opšti ekonomski razvoj

U kasnu jesen 1982. g. bilo je ozbiljnih znakova da je recesija dostigla svoj najniži nivo i da počinje oporavak. To se u prvom redu odnosilo na SAD. Početkom marta 1983. g. MMF je predviđao da će stopa privrednog rasta u vodećim industrijskim zemljama Zapada iznositi 1,3 odsto. To je bila ohrabrujuća prognoza, jer je 1982. g. završena s padom

od 0,3 odsto. Upravo tada je MMF predviđao sledeće stope rasta (u zagradi rezultati u 1982. g.): SAD + 1,6 odsto (— 1,8 odsto), Kanada + 9 odsto (— 4,9), Japan + 3 odsto (+ 3), Francuska + 0,4 odsto (+ 1,4), SR Nemačka + 0,3 (— 1,2), Italija — 0,9 (+ 0,4) Velika Britanija + 1 odsto (+ 0,6).

Za grupu zemalja vodećih proizvođača nafte predviđala se stopa rasta od 4,5 odsto, a zemlje u raz.

voju, koje nemaju nafte, 2,4 odsto (1,5 odsto u 1982. g.)

Ekonomska komisija za Evropu konstatovala je u aprilu da je situacija u 1982. g. bila gora nego što se očekivalo i da se »ponovo nisu ispunile ranije prognoze« da će evropska privreda početi da se oporavlja. Umesto oporavka došlo je do pada.

Stručnjaci OECD-a su krajem aprila tvrdili da su sve ranije prognoze o oporavku bile preuranjene i da do pravog oporavka neće doći pre sredine 1984. g. i da će tada proizvodnja biti za 1,5 odsto veća nego u 1982. g.

Početkom jula ocena MMF-a je bila mnogo svetlija. Konstatovao je da međunarodna ekonomska klima ulazi u fazu značajnog ekonomskog poboljšanja. Povod za poverenje u bolje tokove svetske privrede je opadanje stope inflacije i kamatnih stopa u vodećim industrijskim zemljama zapada. Inflacija je znatno smanjena u SAD i Velikoj Britaniji, a zadržana je na relativno niskom nivou u Japanu i SR Njemačkoj. U većini ostalih zemalja pala je ispod 7 odsto. Prosečna stopa inflacije u ovoj i sledećoj godini će iznositi oko 5 odsto.

Prema revidovanom predviđanju, stope rasta u 1983. g. će iznositi: u Italiji — 0,1 odsto, Francuskoj 0 odsto, SR Njemačkoj 0,5 odsto, Velikoj Britaniji 1,5 odsto, SAD 2,4 odsto, Japanu 2,8 odsto. Izgleda da će stopa rasta u SAD biti veća, jer je bruto društveni proizvod u II polугоду porastao za preko 8 odsto.

Recesija u industrijskim zemljama nije bila bez odraza na privredu SSSR-a i zemalja Istočne Evrope. Stopa rasta je usporena, ali su ipak ove zemlje uspele da smanje dugove u konvertibilnoj valuti za 4 — 5 milijardi dolara.

Posle više sumornih prognoza međunarodnih organizacija i instituta o kretanju svetske privrede, poslednja prognoza MMF najavljuje bolje dane. Jedino poremećaji na monetarnom tržištu, zbog naglog rasta vrednosti dolara u julu i avgustu, mogu doneti nova iznenađenja.

2. Tržište drvnih proizvoda, celuloze i papira

Pošto nisu ostvarene prognoze o privrednom rastu u 1982. g., i tržište drvnih proizvoda se razvijalo drukčije nego što se očekivalo. Ipak blagovremeno smanjenje proizvodnje u Severnoj Americi, Skandinaviji i Zapadnoj Africi doprinelo je da se pad potrošnje osetnije ne odrazi na cenama i da se ne ponove događaji iz 1974. g. Pored toga i proizvođači i potrošači izbegavali su da stvaraju zalihe.

Već krajem 1982. postalo je jasno da je najgore prošlo. I pored sumornih prognoza, tržište za neke proizvode oživelo je već početkom godine. To je bilo naročito izraženo na tržištu građe četinaru u Severnoj Americi i severnim delovima Evrope. Zbog teškoća u građevinskoj delatnosti i industriji nameštaja potražnja u Italiji je bila slabija nego 1982. g.

Tržište građe lišćara bilo je prilično stabilno i u I polугоду. Potražnja, naročito hrastove građe, po-

rasla je u SAD-a i SR Nemačkoj, a i u Velikoj Britaniji. Pad potražnje bukove piljene građe u Italiji bio je nadoknađen rastom potražnje u Velikoj Britaniji i Egiptu. Cene su zbog toga ostale stabilne. Cene razne građe tropskih vrsta lišćara rasle su u Jugoistočnoj Aziji, a za neke popularne crvene vrste i u Zapadnoj Africi.

Tržište šperploča oživljavalo je u toku polугода, i cene su se oporavljale i u Jugoistočnoj Aziji. Problem prekapacitiranosti u industriji ploča šverica i vlaknatica nije rešen ni porastom potražnje. Situacija u industriji MDF ploča i dalje je ostala teška.

Potražnja namještaja počela je da oživljava u nekim zemljama već u novembru 1982. g. To se nastavilo i u I polугоду 1983. g., ali s različitim stopom rasta iz meseca u mesec. To oživljavanje je bilo nešto izraženije u SAD-a, SR Njemačkoj i Velikoj Britaniji.

U I kvartalu cene celuloze su dostigle svoj najniži nivo poslednjih godina. No smanjenje zaliha koje je započeto u martu navelo je proizvođače da blago povise cene, koje su ostale na snazi i u toku III kvartala. U II kvartalu počele su da rastu i cene papira. Tome je znatno doprineo i rast kursa dolara.

2.1. Piljena građa četinaru

I pored svih teškoća evropsko tržište piljene građe četinaru bilo je u 1982. g. stabilnije nego u 1981. g. Smanjena je proizvodnja i na taj način dovedena u bolji sklad sa potrošnjom. Zbog toga su zemlje izvoznice bile u stanju da u I polугоду ne samo da stabilizuju nego i da povećaju cene, naročito borovini. To je bilo omogućeno zbog osetnijeg rasta potražnje u SAD-a i u Velikoj Britaniji.

Na kretanje cena nepovoljno su delovali česti poremećaji na međunarodnom monetarnom tržištu. Kurs dolara je poslednjih meseci i početkom avgusta dostigao nivo nepodnošljiv za većinu zemalja sveta. Rast kursa dolara nije sprečila ni zajednička akcija američke, nemačke i japanske nacionalne banke. Prošlog oktobra su simultano devalvirane švedska kruna i finska marka. U junu 1982. g. i martu 1983. došlo je do prilagođavanja kurseva valuta unutar zemalja članice Evropske monetarne unije. Posledica je bila rast cena za francuske i pad cena za nemačke i holandske uvoznike.

Povećanje cena u I polугоду bilo je mnogo izrazitije kod borove građe nego smrčeve i jelove, jer je porasla potražnja za borovinom na Bliskom istoku i Mediteranu, a i u Velikoj Britaniji.

Nabavke za 1983. g. počele su već u novembru 1982. g. i sledećih meseci progresivno su napredovale. Uvoznici su nastojali da iskoriste povoljne cene posle devalvacije švedske krune i finske marke. U međuvremenu Kanađani su iskoristili pad kursa dolara u decembru da prodaju znatne količine na evropskom tržištu za isporuke u periodu april-maj 1983. g.

SSSR je krajem januara podneo svoju prvu ponudu u Velikoj Britaniji, a neposredno posle toga i u ostalim zemljama Zapadne Evrope (SR Nemačkoj, Francuskoj, Holandiji, Belgiji i Danskoj). I ovaj put su Sovjeti pogodili prave cene u pravo vreme i prodali sve što su želeli, odnosno daleko više iznad ponuđenih količina.

Cene su bile prilično više od onih u prvoj ponudi u 1982., ali blago više ili jednake cenama u drugoj ponudi. Upravo u prvoj sovjetskoj ponudi Velikoj Britaniji cene su u odnosu na drugu ponudu u 1982. g. (11. VI 1982) bile za 4 — 7 odsto više kod borovine, u/s, dok su kod građe jele (smrče, u/s, IV i V kl., ostale nepromenjene. U prvoj ponudi Francuskoj cene su ostale nepromenjene u odnosu na drugu ponudu u 1982. g., a u SR Nemačkoj su povišene za 5 dolara po m³ za borovinu, a ostale nepromenjene za građu jele/smrče. Za neke sortimente jele/smrče, cene su čak snižene, što je dokaz da su Sovjeti želeli da budu sasvim sigurni da će prodati ono što žele. Kod toga su naročito imali na vidu prilike na tržištu, stvorene posle devalvacije švedske krune.

Posle zaključenja ugovora na osnovu prvih sovjetskih ponuda, Šveđani i Finci su povećali aktivnost na svim tržištima i povećali cene. Ove povišene cene uticale su i na Sovjete da povećaju svoje u drugim ponudama u Evropi. Tako su one u odnosu na cene u prvoj ponudi povećane u SR Nemačkoj za 9 odsto, Velikoj Britaniji za 11 odsto, Francuskoj za borovinu 17—23 odsto i smrčevinu i jelovinu za 15—23 odsto, zavisno od sortimenata. Mada su uvoznici u Francuskoj i SR Nemačkoj smatrali da su ove cene previsoke, kupili su više od ponuđenih količina.

Šveđani su izvukli značajnu korist iz svoje dve devalvacije u 1982. g. Zbog toga su već u 1982. g. prodali za 33 odsto više nego u 1981. g. Zalihe na kraju godine smanjene su za 1 milion m³. Već do kraja aprila prodali su za 25 odsto više nego u istom periodu 1982. g. Očekuje se da će proizvodnja u 1983. g., dostići 12 miliona m³.

Krajem juna švedske cene su dostigle za borovinu, u/s, od 175 mm 1550 šv. kr., V. kl., 175 mm, 1250, a VI kl. 910 šv. kr., za m³, FAS. Cene piljene građe jele/smrče, za 44 x/100, u/s, 1200, V kl. 1150, a VI kl. 540—560 šv. kr. za m³, FAS.

Zbog rasta cena građe posednici šuma su krajem juna postigli sporazum s predstavnicima pilanske industrije da se cene trupaca za sledeću godinu povise: za borove trupce 15 odsto, a za trupce jele/smrče za 9 odsto.

Finci nisu imali takav uspeh kao Šveđani jer nisu bili zadovoljni cenama koje su diktirali Šveđani. U 1982. g. prodali su za 12 odsto manje nego u 1981. g. Rezultati u I polugodu 1983. g. bili su mnogo uspešniji. Do kraja maja prodali su 3,2 miliona m³ ili za 24 odsto više nego u istom periodu 1982. g. Cene su bile nešto više od švedskih. Za razliku od Šveđana, koji su do kraja juna proda-

li količine koje će moći isporučiti do kraja godine, Fincima su ostale neprodane dovoljne količine da podmire potrebe uvoznika u toku kasne jeseni.

Sovjeti su također zadovoljni svojim prodajama u I polugodu 1983. g. Oni su već u 1982. g. u Evropu prodali više nego u 1981. g. U 1983. g. bili su još uspešniji. Samo u Veliku Britaniju prodali su 1,2 miliona m³. Britanci se nadaju da će im Sovjeti ponuditi još izvesne količine u toku jeseni.

Rast potražnje u SAD-a zbog rasta stambene izgradnje iznenadio je pilanare. Već u I kvartalu broj započetih stanova bio je za 82 odsto veći od broja započetih stanova u istom periodu prošle godine. Upravo je započeta izgradnja 1.490.000 stanova. Da nije bilo lošeg vremena, uspeh bi bio još veći.

Počevši od prvih dana aprila, cene piljene građe u SAD-a porasle su više nego ikada ranije. Tako su cene građe smrče, bora i duglazije samo u toku 4 nedelje na domaćem tržištu porasle za 35 odsto, i krajem juna bile su samo za 10 odsto niže od rekordnog nivoa cena dostignutog u aprilu 1979. g.

U I kvartalu domaće tržište apsorbovalo je za 48 odsto više građe nego u istom periodu prošle godine. U II je potrošnja nastavila i dalje da raste.

I pored visoke potrošnje i povoljnih cena, proizvodnja u 1983. g. neće dostići nivo iz 1978/79. g., jer su u vreme slabe konjunktore mnoge pilane definitivno prestale s radom. Zbog toga je porasla i potražnja u Kanadi. U maju i junu potražnja u Kanadi bila je naročito visoka, baš u vreme kada je proizvodnja zbog lošeg vremena i štrajkova pala. Cene su zbog toga dostigle najviši nivo u poslednje 3,5 godine. Cene na spot lots tržištu dostigle su 250 dolara za 1000 board-feeta. Zbog povoljne mogućnosti prodaje u SAD, oslabio je kanadski pritisak u Evropi i mediteranskim zemljama.

I izvoznici iz Austrije, koji su imali znatnih teškoća u 1982. g. (pad izvoza za 10 odsto u odnosu na prethodnu godinu), startovali su dobro. U I polugodu izvezli su oko 2 miliona m³ ili za 16 odsto više nego u I polugodu 1982. g. ili za 5 odsto više od petogodišnjeg proseka. U Italiju su izvezli 1,1 milion m³ ili za 5 odsto manje nego u I polugodu 1982. g. Izvoz u prekomorske zemlje, uglavnom zemlje Bliskog i Srednjeg istoka, gotovo je utrostručen i dostigao je 490.000 m³, od čega oko 100.000 m³ u Iran.

Mada su ukupne kanadske prodaje u 1982. g. porasle za 5 odsto, uglavnom zbog oživljavanja tržišta pred kraj godine u SAD-a i Japanu, prodaje u Evropu pale su za 12 odsto i iznosile su 2,15 miliona m³. Najviše je pao izvoz u Francusku zbog rasta kursa dolara i pada kursa franka. U I polugodu 1983. g. u Evropu je prodano manje nego prošle godine.

U zemljama uvoznicama u I polugodu 1983. g. situacija je bila različita. U SAD, Velikoj Britaniji i SR Nemačkoj potražnja je porasla zbog oživljavanja građevinske delatnosti. U Belgiji, Danskoj, Ho-

landiji i Francuskoj potrošnja na domaćem tržištu ostala je na niskom nivou, a u Italiji pala. I pored toga, uvoz, npr. u Francuskoj, bio je veći nego u istom periodu prošle godine.

Na kraju juna bilo je jasno, da je u I polugođu evropsko tržište piljene građe četinaru ušlo u period rasta cena. Ovaj trend su stvorili izvoznici jer su dobrovoljno smanjili proizvodnju i izazvali nestašicu. To im je omogućilo da iskoriste porast potražnje u SAD i Velikoj Britaniji i da povećaju cene.

Treba se nadati da izvoznici neće biti suviše veliki optimisti u svojim predviđanjima, što bi moglo dovesti do previsoke proizvodnje, stvaranja zalih i pada cena.

2. 2. Građa lišćara

Tržište piljene građe lišćara u 1982. g. bilo je stabilnije od tržišta građe četinaru, i pored toga što je građevinska delatnost u gotovo svim zemljama bila slaba, a potražnja nameštaja u prva tri kvartala niža nego prethodne godine. U IV kvartalu je došlo do izvesnog oživljavanja potražnje nameštaja u nekim zemljama, pa i do povećanja potrošnje građe lišćara.

U I polugođu, naročito posle Sajma u Kölnu, oživela je potražnja nameštaja u SAD-a, SR Nemačkoj i Velikoj Britaniji. Do sasvim blagog oživljavanja došlo je i u nekim ostalim zemljama. Izvoz nameštaja iz Italije bio je u daljoj ekspanziji, ali je proizvodnja nameštaja pala za 23,7 odsto u odnosu na isti period 1982. g. ili za 22,5 odsto 1981. g., zbog oštrog pada potražnje na domaćem tržištu.

Kretanje na tržištu građe lišćara nije bilo isto za sve vrste i u svim zemljama. Osetno je porasla potražnja u SAD, Velikoj Britaniji, SR Nemačkoj i Egiptu.

Pošto je hrast i dalje u visokoj modi u industriji nameštaja, to je i potražnja bila živa. Potražnja u SAD bila je veća od ponude, jer je zbog dekonjunkture u 1982. g. bila smanjena seča. Zbog toga proizvodnja u I polugođu nije mogla da podmiri potražnju. Cene u SAD-a su stalno rasle, ponekad iz nedelje u nedelju. Paralelno s potražnjom na domaćem tržištu rasla je i potražnja u Evropi. Američki beli hrast, 70/30, fas + fas 1, veštački sušen, 80 odsto dužine 2,45 m, prodavan je u Austriji fco granica: građa 26 mm po 10.000, 33 mm 10.800, 40 mm 11.700 šilinga. Rast kursa dolara, naročito u julu i avgustu, povećao je posredno i ovako visoke cene. Potrošači u SR Nemačkoj su i pored toga kupovali jer nije bilo dovoljno građe na domaćem tržištu.

U SR Nemačkoj krajem juna nije bilo dovoljno neprodanih količina, naročito građe dobrog kvaliteta. Kladarke I kl., 3b, prodavane su po 1150 — 1300 DM za m³, fco pilana, kladarke 4 deb. razreda po 1250 — 1500, 5. razreda po 1300 — 1700 DM. Ove cene su važile za građu odležanu 6 meseci. Cene gra-

đe prirodno sušene više od 1 1/2 godinu i za male količine bile su odgovarajuće više. Cene građe II kl., sveže, iznosile su 800 — 900 DM, a odležane građe 900 — 1100 DM. Građa III kl. prodavata je po 600—700 DM, a građa za parkete 250 DM, težinska građa po 170 — 175 DM, tona.

Manje količine hrastove građe izvezene su u Veliku Britaniju, Holandiju, Italiju i Švajcarsku.

U poslednjih 18 meseci cene japanske hrastovine porasle su za 60 odsto. Tradicionalnim potrošačima nije ostalo ništa drugo nego da se preorijentišu na američku hrastovinu, jer je još uvek jeftinija.

Potražnja u Francuskoj je pokazivala malo promena u odnosu na 1982. g., zbog slabe građevinske delatnosti i teškoća u kojima se još uvek nalazi industrija nameštaja, uglavnom zbog konkurencije nameštaja iz uvoza. Izvoznici iz Francuske su postali manje konkurentni na britanskom tržištu, jer su vozarinski stavovi porasli za 30 odsto u poređenju s 2 odsto koliko su porasli iz SR Nemačke.

Potražnja bukove građe u Španiji, Velikoj Britaniji, SR Nemačkoj i Egiptu bila je dobra. Pad potražnje u Italiji je posledica pada proizvodnje nameštaja.

Zbog pada kursa pezete uvoznici u Španiji činili su stalan pritisak na izvoznike iz SR Nemačke da smanje cene. To su radili i posredno, podizanjem neopravdanih reklamacija.

Izvoznici iz SR Nemačke su ipak zadovoljni obimom izvoza u Španiju. Postigli su dobre rezultate i u izvozu bukove građe u Veliku Britaniju mada su nailazili na oštru konkurenciju Francuza. Krajem juna cene nisu bile tako čvrste kao početkom godine. Građa A kl., parana, prodavana je po 490 — 500 DM za m³, fco pilana, a A kl. za izvoz 460 — 490 DM, A/B kl. za izvoz po 420, a za domaće tržište po 390, B kl. za izvoz po 360 — 370 DM, a na domaćem tržištu po 330 DM. Krajem polugođa građa dobrog kvaliteta A i A/B kl za izvoz nije se mogla naći na pilanama.

Oživljavanje tržišta građe lišćara vidi se i iz obima potražnje u Velikoj Britaniji. Već u prvom kvartalu, trupaca i piljene građe uvezeno je više za 48 odsto nego u I kvartalu 1982. g. Uvoz građe porastao je za 54 odsto. Potrošnja je porasla približno 46 odsto, a zaključeno je za 51 odsto više. U II kvartalu stopa rasta je oslabila.

Potražnja bukove građe, a i ostalih vrsta lišćara, u Italiji je bila slaba, kao posledica pada proizvodnje u industriji nameštaja i slabe građevinske delatnosti. Očekivalo se oživljavanje u jesen, ali ni to sad nije sigurno.

U II polugođu potražnja i hrastove i bukove građe, osim u Italiji, biće dobra, ponuda i potražnja uglavnom uravnotežena, a cene čvrste.

Na tržištu tropskih vrsta, i trupaca i građe, nije bilo naročitih promena. U početku godine potražnja je u Evropi bila slaba, ali je slaba bila i ponuda

zbog pada proizvodnje u 1982. g. Pad potražnje u Italiji osetio se na tržištu tzv. sekundarnih vrsta drva.

Počevši od aprila, došlo je do nestašice nekih popularnih crvenih afričkih vrsta i trupaca i građe (sipoa, doussiea, sapelia, makorea i dr.), što je dovelo do rasta cena. Nestašica je bila delom posledica nedostatka deviza, zbog čega su nastale smetnje u transportu. U Istočnom Kamerunu, Centralnoj afričkoj republici, Kongu i Zairu početkom maja ležale su velike zalihe trupaca na obalama reka koje utiču u Kongo. Zbog nestašice vode splavarenje je bilo nemoguće i za otpremu treba čekati jesen.

Piljenu građu popularnih crvenih vrsta afričke pilane prodale su za nekoliko meseci unapred. Kao i ranije, vladala je izrazita nestašica građe sipoa i sapelia.

U Jugoistočnoj Aziji cene trupaca su fluktuirale zavisno od potražnje u Japanu, Južnoj Koreji i Taiwanu. Zbog dobre snabdevenosti uvoznika cene su pred kraj oslabile. No, pošto je u međuvremenu počela kišna sezona, smanjile se proizvodnja, što će ponovo dovesti do rasta cena. Poremećaji na tržištu trupaca u Jugoistočnoj Aziji zavise i od toga kojim tempom Indonezija smanjuje izvoz trupaca radi snabdevanja trupcima vlastite industrije šperploča.

U II kvartalu potražnja piljene građe u Jugoistočnoj Aziji bila je veća od ponude. To se naročito odnosilo na građu merantija, seraye, ramina, lauana, i keruinga. Cene su rasle. Cene seraye bile su više nego što je to bilo opravdano. Zbog pada izvoza u Italiju, cene nekih sortimenata građe ramin bile su pod pritiskom. I dalje su ostale čvrste cene kratke građe i četvrtaca. Krajem polugođa porasla je potražnja građe merantija u Velikoj Britaniji, Holandiji i Australiji.

Cene merantija u Malaji iznosile su oko 1160 malezijskih dolara za četvrtace i 1190 dolara za građu 3 x 3", veštački sušenu za load, CIF evropske luke (1 load = 1,42 m³)

2.3. Furnir

Oživljavanje potrošnje nameštaja u nekim zemljama, prvenstveno u SAD-a, SR Nemačkoj i Velikoj Britaniji, dovelo je do porasta potražnje furnira, naročito hrastovog.

Pred kraj I polugođa furnir američkog belog hrastta, dobrog kvaliteta, prodavan je u SR Nemačkoj, fco fabrika ili skladište uvoznika, po 4,50 — 5,50 DM za m², a furnir u partijama po napadu po 1,80 — 2,70 DM. Hraštov furnir kvaliteta za dnevne sobe nuđen je po 3,50 — 5 DM, a kvalitet za enterijere po 5 — 6 DM za m². Evropski hrastov furnir za enterijere prodavan je po 6 — 10 DM. Cena furnira mahagonija najboljeg kvaliteta iznosila je 4 DM, srednjeg kvaliteta 2,50 do 3,50, a kvaliteta za dnevne sobe 2,0 — 2,50 DM, a za unutrašnje furniranje na-

meštaja po 1,30 — 1,50 DM. Cene furnira finske breze iznosile su 3 — 4 DM, francuske bukve 3 — 4 DM, bora 3 — 4 DM, a trešnje najmanje 5 — 8 DM.

Zbog očekivanja oživljavanja u stambenoj izgradnji i industriji nameštaja, cene svih vrsta furnira imaju tendencu rasta. To je najviše izraženo kod hrastovog i trešnjeg furnira.

2.4. Ploče

2.4.1. Šperploče i panelploče

U junu je u Luzernu održan sastanak Evropskog udruženja proizvođača šperploča. Konstatovano je da je zbog pada potrošnje u građevinarstvu i industriji nameštaja potrošnja u 1982. g. bila pala za 9,4 odsto, a u odnosu na 1980. g. za 15 odsto. Evropski proizvođači su trpeli i zbog visoke kvote bescarinskog uvoza u zemlje članice EEZ-e. Na osnovu kvote uvezeno je 600.000 m³ šperploča četinarara iz SAD-a i Kanade, 500.000 m³ iz zemalja u razvoju i 100.000 m³ iz Afrike na osnovu specijalnog sporazuma.

Početkom 1983. g. potražnja šperploča bila je slaba, naročito u građevinarstvu. Znatno su pale cene u Jugoistočnoj Aziji. Ne samo da su padale cene nego i kurs malajskog dolara. Već u IV kvartalu cene su za 25 odsto bile niže od cena u III kvartalu. Zbog obimnih prodaja u zemlje članice EEZ-a u okviru bescarinske kvote, rasle su cene u SAD i Kanadi. Porasle su i cene gabon-ploča u Evropi. I u februaru je potražnja ploča u Evropi bila relativno slaba, ali su u isto vreme cene u SAD rasle iz nedelje u nedelju. U toku 3 meseca porasle su za 20—25 odsto. Cene ploča za pakovanje CDX (četinarara) od 19 mm porasle su sa 165 na 200 dolara za 1000 kvadratnih stopa, CIF.

Početkom aprila Finci su izvršili dugo odgađano povišenje cena za 5 odsto. Učvršćene su i cene u Jugoistočnoj Aziji. Sve značajniji izvoznik postala je Indonezija. Ona sada ima 58 fabrika s ukupnim kapacitetom od 3,5 miliona m³. Izvoz je sa 96.000 m³ u 1979. g. porastao na 597.000 m³ u 1981. g. i oko 900.000 m³ u 1982. g. Takav uspeh nisu postigli kvalitetom nego niskim cenama. Ponekad su one bile i za 25 odsto niže od cena ostalih proizvođača u Jugoistočnoj Aziji. Najvećim delom Indonežani izvoze u Zapadnu Evropu, Bliski istok, SAD i Hongkong.

U maju je na svim tržištima, osim u Jugoistočnoj Aziji i Severnoj Americi, došlo do pomeranja cena na više. Rast potražnje u SAD, ne samo za domaće tržište nego i za izvoz, doveo je do stabilizovanja cena šperploča i u Jugoistočnoj Aziji. Cene su bile jednake cenama po KOMASI listi, minus 12 — 15 odsto. U SR Nemačkoj ploče iz Jugoistočne Azije staju: AW 100 od 4 mm, 4,50 — 4,60 DM, a IF — 20 po 4 DM, za m².

Krajem juna došlo je do izvesnog sezonskog zastoja i u Severnoj Americi i u Evropi.

Potražnja panelploča u celom I polугоду bila je slabija od očekivane. U SR Nemačkoj ploče od 19 mm prodavane su po 17 DM za m².

2.4.2. Ploče iverice

Krajem juna održan je godišnji sastanak Evropske federacije proizvođača ploča iverica (FESYP). To je ujedno bilo i obeležavanje 25-godišnjice njena osnivanja. Dobar deo zasedanja bio je posvećen problemu snabdevanja industrije drvetom i prekapanosti industrije. Poteškoća u snabdevanju sirovinom, tu i tamo, bilo je i u 1982. g., mada su one bile manje izražene zbog pada potrošnje u industriji celuloze i papira. Problem prekapanosti bio je stalno prisutan posle 1975. g. To i pad potrošnje u 1982. g. i 1982. g. doveo je i do osetnijeg pada cena. Niz fabrika, naročito malih, morao je da obustavi proizvodnju ili da se preorijentišu na neki drugi proizvod. Proizvođači su se stalno nalazili u dilemi da li održati cene i smanjiti proizvodnju ili se bolje koristiti kapacitetima i smanjiti cene. Niti jedno niti drugo nije dovelo do povećanja potrošnje. I pored svega, proizvodnja u 1982. g. nije bila tako loša kao što se očekivalo. Npr. u SR Nemačkoj proizvedeno je 5,470.000 m³, što je samo za 4,7 odsto manje nego u 1981. g. Izvezeno je za 11,7 odsto više, a uvezeno za 14,7 odsto manje.

U januaru su cene bile pale na nizak nivo. Cene ploča od 19 mm u SR Nemačkoj, zavisno od vrsta, kretale su se od 5 — 6 DM za m². Bilo je ponuda po nižim, a i po višim cenama. U toku polугода cene su povišene ali nisu dostigle raniji nivo i nedovoljno da bi se industrija ploča izvukla iz teškoća.

2.4.3. Ploče vlaknatice i MDF ploče

U toku juna održala je sastanak i Federacija evropskih proizvođača ploča vlaknatice (FEROPA). I na ovom sastanku je konstatovano da je 1982. g. bila teška godina. Proizvodnja tvrdih ploča pala je za 7,1 odsto, a izolacionih ploča za 2,8 odsto. Bilo je slučajeva i obustave proizvodnje i pada pod stečaj. U I polугоду proizvodnja je blago porasla, ali, kao i u industriji iverica, korišćenje kapacitetima je bilo nedovoljno.

Ukupna potrošnja MDF-ploča u Zapadnoj Evropi u 1982. g. iznosila je 232.000 m³. Jedan deo potrošenih ploča uvezen je iz Kanade, SAD-a i Jugoslavije. Potrošnja je bila znatno ispod mogućnosti proizvodnje u Zapadnoj Evropi, a u njoj je instalirano svega oko 36 odsto evropskih kapaciteta.

Najveći uvoznik ovih ploča je Velika Britanija, a uvezla je u I kvartalu svega 2400 m³, od čega 1100 m³ iz Španije, a 600 m³ iz Kanade. Pošto su MDF ploče u Evropi novi proizvod, a tehnologija neusavršena, potrošnja je niska. Zbog toga što su cene građe lišćara visoke, a nju uglavnom zamenjuju MDF ploče, najviše u propagandi za potrošnju ovih ploča učinjeno je u Velikoj Britaniji. Tome je

najviše doprineo J. Sparkes, šef Odeljenja u FIRA-i. Detaljno je ispitao i tehnička svojstva ploča proizvedenih u Busovači. FIRA će po porudžbini FEROPA-e u toku 1983. g. izdati priručnik o mogućnosti upotrebe MDF ploča.

Oko 70 odsto potrošnje MDF-ploča otpada na Španiju, Italiju i Veliku Britaniju.

2.5. Nameštaj

Paralelno sa stambenom izgradnjom i bruto društvenim proizvodom rasla je i proizvodnja nameštaja. Najteža situacija bila je u 1981. g. i prva tri kvartala 1982. g. U oktobru je počelo oživljavanje u SR Nemačkoj i SAD, nešto se pojačalo u novembru i decembru. Januar je bio sasvim dobar, a krajem februara je došlo do usporavanja. Najbolje je bilo u vremenu održavanja Sajma nameštaja u Kölnu.

Pad potrošnje nameštaja ne znači i pad međunarodne trgovine, jer se onda konkurencija pooštava. Npr. zbog pada potrošnje na domaćem tržištu u Italiji, proizvodnja nameštaja je znatno pala, ali je izvoz bio u ekspanziji. Upravo u I kvartalu 1983. g. proizvodnja nameštaja je pala za 27,3 odsto u odnosu na I kvartal 1982. g., izvoz je porastao po količini za 10, a vrednosti 14,8 odsto. Od ukupnog izvoza nameštaja u vrednosti od 740.945 miliona lira otpadalo je na Francusku 25,6 odsto, SR Nemačku 16,7 odsto, Saudijsku Arabiju 15,5 odsto (rast od 66 odsto), Švajcarsku 5,3 odsto, SAD 4,1 odsto, Veliku Britaniju 3,8 odsto i Emirate 2,6 odsto.

U IV kvartalu 1982. g. i I polугоду 1983. porasla je potražnja nameštaja u SR Nemačkoj. Porasli su i izvoz i uvoz.

U 1982. g. izvoz nameštaja za domaćinstva je porastao za 33 odsto, a uvoz pao za 6,0 odsto. Rezultati postignuti u I polугоду 1983. g. mnogo su povoljniji. Promet u trgovini nameštajem porastao je nominalno za 5,8 odsto, a realno za 2,6 odsto. Tako povoljni rezultati očekuju se i za celu 1983. g.

Očekuje se da će realno obim međunarodne trgovine nameštajem u Evropi u 1983. g. porasti za 2 odsto.

3.6. Celuloza i papir

Zbog visokih zaliha i pada potražnje, cene celuloze su u I kvartalu dostigle nivo ispod kojeg se više nije moglo ići. Tada su cene beljene sulfatne dugovlaknaste celuloze iznosile 410 dolara po toni, CIF, u odnosu na 580 dolara pre početka pada cena. Cene beljene brezove sulfatne celuloze iznosile su 370—380 dolara. Tada su zalihe kod proizvođača dostigle rekordan nivo. Samo koncern NORSCAN imao je zalihe od 1,7 miliona tona. Krajem marta zalihe koncerna su pale na 1,564, a aprila na 1,531 milion tona. U tome u Kanadi je bilo 568.000 tona, SAD-a 401.000 tona, Norveškoj 30.000 tona, Švedskoj

370.000 tona, Finskoj 144.000 tona. Zalihe viskozne celuloze su porasle i krajem aprila su iznosile 174.000 tona.

Ovo blago oporavljanje navelo je proizvođače da za II kvartal povise cene. One su tada utvrđene na: 440 dolara, CIF za dugovlaknastu beljenu sulfatnu celulozu, 400 dolara za beljenu sulfatnu brezovu celulozu, 390 dolara eukaliptusovu i 375 dolara celulozu iz mešanih lišćara. I pored visokih zaliha ove su cene teško prihvaćene na tržištu. Cene u III kvartalu nisu menjane.

Pad cena celuloze i rast troškova proizvodnje naterao je proizvođače na rigoroznu štednju. U tome prednjače Japanci. Oni su utrošak starog papira povećali na 8,5 miliona tona, što iznosi 46 odsto od ukupne potrošnje sirovina u industriji papira i kartona. Smanjili su i zavisnost industrije celuloze i papira od uvoza celuloznog drvna. Uvoz u periodu 1979. — 1982. g. smanjen je za 40 odsto. Zbog visokog učešća troškova energije u industriji celuloze i papira, naročito posle skoka cena nafte, Japanci su počeli da smanjuju troškove energije. Od 1975. — 1982. uspeli su da ih smanje za 20 odsto. Utrošak nafte smanjili su za 40 odsto.

Krajem I polugođa bilo je nejasno kako će se ubuduće cene celuloze razvijati. Cene od 440 dolara za beljenu dugovlaknastu celulozu vrlo su nerado prihvaćene, naročito posle ubrzanog rasta kursa dolara. Izgleda da je i cena eukaliptusove celuloze previsoka (390 dolara) u odnosu na cene brezove i cene celuloze ostalih lišćara.

Očekivanje stalnog rasta cena u sledeće 2 godine temelji se na činjenici da su cene dve godine padale, a i na tome da su zalihe koncerna NORSCAN pale na 1,4 miliona tona, a imaju tendencu daljeg pada. Povoljno je i to što se u sledeće dve godine očekuje mali rast novih kapaciteta.

Protiv rasta cena govori slabo korišćenje kapaciteta u industriji papira i kartona, pad cena

starog papira u SAD-a (koja normalno počinju da rastu 18 meseci pre rasta cene celuloze), a i kratak vremenski period početka oporavka cena građe. On normalno iznosi 2 godine, pa nekad i tri godine. Izgleda da su i ove činjenice uticale na proizvođače da ne menjaju cene za III kvartal. Verovatno je na proizvođače u Skandinaviji uticao i rast kursa dolara.

I na tržištu papira cene su prvih meseci u I polugođu bile pod pritiskom. U aprilu su posrednim putem povišene cene kraftlajnera jer je EEZ-a donela odluku o minimalnim uvoznim cenama. Zbog toga one su u SR Nemačkoj povišene za 50 DM, a Francuskoj za 100 franaka za tonu. Cene testlajnera ostale su na visokom nivou sledeći cene kraftlajnera.

Pred kraj polugođa rasle su cene ostalih vrsta papira. Četiri vodeća proizvođača novinskog papira povišili su ih sa 468,50 na 500 dolara za tonu, CIF. Na tržištu grafičkog papira u Evropi je došlo do pomeranja cena na više. U Francuskoj su cene bezdrvnog grafičkog papira povišene za 10 odsto i dostigle su 4000 fr. franaka za tonu, u SR Nemačkoj 164—167 DM za 100 kg, a papir od 80 gr. 172—175 DM. Počevši od maja, proizvođači u SAD povećali su cene za 5 odsto. Npr. cene ofset papira od 50 lb iznosile su 580 dolara za kratku tonu u poređenju s ranijim cenama od 520 dolara.

Godišnji odmori će dovesti do sezonskog smanjenja potražnje i mirovanja cena. Verovatno je da će u IV kvartalu doći do rasta cena i papira i kartona. To zavisno od stope opšteg ekonomskog oživljavanja.

LITERATURA:

OREŠCANIN, D.: Međunarodno tržište celuloze i papira (razni naslovi). Drvarski glasnik br. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8/1983.

OREŠCANIN, D.: Međunarodno tržište celuloze i papira (razni naslovi)
Privredni pregled br. 7467, 7486, 7532, 7549, 7569 i 7592/1983.